

## Maaoukeudet lakkaavat itsenäisinä tuomioistuimina

**E**duskunta hyväksyi lopullisesti maaoukeuksien lakkauttamista koskevan lakimuutospaketin joulun alla ja voimaantumispäivä on 1.3.2001. Ulkoapäin tarkasteltaessa uudistus ei merkitse suuria muutoksia ja toiminta säilyy suurin piirtein entisellään. Maaoukeuksien nykyiset jaostot siirtyvät henkilökuntiin kansliapaikkakuntien kärkeäoukeuksien yhteyteen ja poikkeuksena on vain Etelä-Suomen maaoukeuden I jaosto, joka siirtyy Vantaan kärkeäoukeuteen. Kyseessä on siis lähes puhtaasti hallinnollinen muutos. Maaoukeus on ns. erityistuomioistuin, johon valitetaan maanmittaustoimiston, kuntien kiinteistöinsinöörien sekä tielautakuntien suorittamista toimituksista. Maaoukeuksien juttumäärät ovat laskeneet kymmenen vuoden ajan ja koko maassa tuli vuonna 2000 vireille 485 juttua ja muutaman vuoden ajan on vuosittain vireille tullut noin 500 juttua. Vuonna 2000 korkeimpaan oikeuteen valitettiin 73 tuomiosta, joista 49 koski Etelä-Suomen maaoukeuden eli tulevien Vantaan, Turun ja Hämeenlinnan maaoukeuksien toimialueen juttuja. Korkein oikeus on viime vuosina antanut valituslupan vain n. 10 % valituslupahakemuksista, joten useimmissa tapauksissa maaoukeuden tuomio on lopullinen. Esim. Etelä-Suomen maaoukeuden I jaoston alueella kahden viime vuoden aikana suurimmat intressit ovat olleet moottoriteitä ja lentokenttiä koskeneissa lunastustoimituksissa. Maaoukeuden jaostoja on tällä hetkellä kahdeksalla paikkakunnalla eli Helsingissä, Turussa, Hämeenlinnassa, Vaasassa, Kuopiossa, Mikkelissä, Oulussa ja Rovaniemellä.

Kokoonpano maaoukeusasioita käsiteltäessä säilyy pääosin ennallaan eli tuomari, insinööri ja kaksi lautamiestä. Maaoukeuden tuomiosta haetaan edelleenkin valituslupaa KKO:lta ja valitukset lähetetään kuten nyt maanmittaustoimistoon tai kiinteistöinsinöörien toimitusten osalta kunnan kiinteistörekisterin pitäjälle ja nämä toimittavat valitukset edelleen maaoukeuteen. Tuomarin valtuuksia ratkaista juttu päätöksellään on lisätty hieman ja tiedottaminen on lähellä nykyistä kärkeäoukeuden tiedottamis-

menettelyä. Kärkeäoukeuksiin tullaan nimittämään maaoukeusasioiden vastuutuomari, mihin virkaan tullaan siirtämään nykyiset vakituissa virassa olevat maaoukeustuomarit. Vantaan ja Mikkelin kärkeäoukeuksissa ei tule lain voimaan tullessa olemaan maaoukeustuomarin viroilla vakituista hoitajaa, joten niihin tullaan nimittämään maaoukeusasioiden vastuutuomarit, joilla pätevyysvaatimuksena on mm. perehtyneisyys kiinteistölainsäädäntöön ja kiinteistöasioiden käsittelyyn. Menettely saattaa varmistaa tuomareiden pysymistä tässä tehtävässä, mitä lausunnonantajat eduskuntakäsittelyssä pitivät hyvänä. Vastuutuomarikäsité ja pätevyysvaatimukset tulivat lakiin mukaan vasta eduskunnassa lakivaliokunnan käsittelyssä, vaikka oikeusministeriö aluksi vastusti sellaista järjestelyä. Lautamiehinä tulevat olemaan kärkeäoukeuden lautamiehet, joten maaoukeuksiin ei valita enää omia lautamiehiä. Tuomari saattaa joutua käsittelemään kärkeäoukeudessa työtilanteesta riippuen muitakin kärkeäoukeuden asioita. Maaoukeusinsinöörien toimialue taas saattaa olla laajempi kuin nykyinen ja jos juttumäärät koko maassa vähenevät, tulevaisuudessa maaoukeusinsinöörejä voi olla jopa vähemmän kuin tällä hetkellä. Miten tämä hallinnollisesti järjestetään, selviää konkreettisesti lähitulevaisuudessa, kun toiminta pyörähtää käyntiin. Vaasan maaoukeusinsinöörin virkaa hoidetaan jo nyt poikkeusjärjestelyllä siten, että Oulun maaoukeusinsinööri on hoitanut myös Vaasan virkaa.

Olin itse jäsenenä oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä oli esittää mietintö maaoukeuksien lakkauttamisesta erityistuomioistuimina. Jossain vaiheessa työryhmässä esitettiin hyvin vahvasti sellaista ratkaisua, että maaoukeusinsinöörit eivät olisi lainkaan tuomioistuimen jäsenenä, mikä kanta ei kuitenkaan jäänyt voimaan. Hyvin arvovaltaiselta taholta oli ennen työryhmän perustamista esitetty, että on EU:n direktiivien vastaista, että tuomioistuimen jäsenenä on muita kuin lainoppineita jäseniä maallikoiden lisäksi ja että Suomessa vallalla oleva käytäntö, että insinööri tai muu asiantuntija on oikeuden

jäsenenä, ei ole yleinen muualla Euroopassa. Työryhmän työn aikana selvisi kuitenkin, että kumpikaan väite ei pidä paikkaansa, vaan tilanne on pikemminkin päinvastoin. Eduskunnassa korostettiin nimenomaan maaoukeuden asiantuntemusta nykyisessä muodossaan ja lakivaliokunnan yleisperustelujen loppuun onkin lisätty lausuma siitä, että on selvittävä, miten erityisen asiantuntemuksen tarve yleensä on hoidettu tuomioistuimissa ja onko muita aloja, jossa erityisjärjestelyt ovat tarpeen. Esimerkiksi esitettiin mm. lasten edun valvonta ym. eli se siitä Euroopan valtioiden yleisestä periaatteesta ja EU:n direktiivistä.

Maaoukeuksien työntekijöitä ja eduskunnassa lain käsittelyn yhteydessä eräitä kansanedustajia on jonkin verran huolettanut se, miten kärkeäoukeudet suhtautuvat niihin liitettyihin maaoukeuksiin ja miten maaoukeusasioiden erityispiirteet tulevat otetuksi toiminnassa huomioon. Hallintokulttuuri ja asioiden käsittely kärkeäoukeuksissa on paljon muodollisempaa kuin nykyisissä maaoukeuksissa, joissa virallisperiaatetta noudatetaan jossain määrin mm. arviointiasioissa ja kiinteistötekniisissä selvityksissä ja arkistotutkimuksissa. Menettely on vieras kärkeäoukeuksille, vaikka varsinaisesti säädösperusta ei juurikaan poikkea näiden oikeusistuinten välillä. Yleistä myös on, että maanomistajat tulevat itse ilman asianajajaa maaoukeuteen, mikä on harvinaista kärkeäoukeudessa. Virallisperiaate juontaa juurensa ajalta, jolloin maanmittauskonttori tarkasti suoritettujen maanmittaustoimitukset ja palautti tarvittaessa toimituksen joko korjattavaksi tai uuteen käsittelyyn. Maaoukeudella oli samanlainen tarkastusvelvollisuus ja itselle on mm. käynyt niin, että maaoukeus poisti koko toimituksen tarkastusvelvollisuuden nojalla, vaikkei siitä edes oltu valitettu. Maaoukeuden tarkastusvelvollisuus poistui n. 10 vuotta sitten. Tulevaisuus näyttää, miten toiminta lähtee kärkeäoukeuksiin liittymisen jälkeen käyntiin ja onko huoli aiheeton.

**Sampo Hatunen**

**Kirjoittaja on maaoukeusinsinööri  
Etelä-Suomen maaoukeuden  
I jaostossa Helsingissä.**

**Sähköposti: sampo.hatunen@om.fi.**